

Forsøpling i byrommet

Hvorfor og hvordan skjer
forsøpling i byrommet?

En kvalitativ studie gjennomført av
Æra Strategic Innovation for Oslo kommune

Oslo

NOVEMBER 2019

ÆRA

Bakgrunn

Æra Strategic Innovation har mars 2019 mottatt midler fra Oslo kommune gjennom «Søknad til støtte om plasttiltak». Den opprinnelige søknaden hadde en høyere kostnadsramme enn summen som ble innvilget for prosjektet, og prosjektet ble i samråd med Oslo kommune justert. Vi ble enige om å prioritere de delene som ville bidra til å forstå **hvorfor** avfall havner på avveie i byrommet, og videre avgrense prosjektet til **forbrukerrelatert avfall i byrommet**. Prosjektet ble så delt inn i tre ulike faser:

Fase 1:

- Desk research
- Utvalg av tre arena i byrommet som skal studeres nærmere
- Aktørkartlegging av hvem som er involvert i håndteringen av avfallet på de tre arenaene

Fase 2:

- Feltarbeid med observasjoner og intervjuer av forbrukere, utsalgssteder og kontaktpersoner hos de ulike aktørene som håndterer avfall på de utvalgte arena. Vi har ikke intervjuet produsenter og leverandører i dette studiet.
- Deltakende observasjon gjennom at vi ble med ut og ryddet med Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, NCC, Hadeland Maskindrift og Oslo Havn.

Fase 3:

- Oppfølgende intervjuer med forbrukere på to av arenaene for å fange opp sesongvariasjon

Rapporten

Rapporten svarer på hvorfor og hvordan søppel havner på avveie i byrommet. Den er ment som et arbeidsverktøy for Oslo kommune og andre aktører som skal utarbeide og støtte ulike tiltak som forhindrer at søppel havner på avveie.

Basert på innsikten fra denne kvalitative studien, samt work shop med Oslo kommune hvor innsikten ble diskutert, peker vi på områder som bør prioriteres i arbeidet med å oppnå rene byrom.

Når vi bruker ordet system i rapporten, så refererer det til de ulike aktørene vi har snakket med som håndterer avfall i byrommet.

Hva vi har gjort

FASE 1

Desk research

Æra har samlet eksisterende data og innsikt på tema for å få en forståelse av fenomenet forsøpling, samt hvilke problemstillinger, tiltak og løsninger som arbeides med i ulike storbyer i andre europeiske land. Denne innsikten har vi tatt med oss inn i utformingen av feltarbeidet og inn i den videre analysen i prosjektet.

Valg av arena

I samarbeid med Oslo kommune er det valgt tre arena i byrommet som vi har gått i dybden på. Arenaene er valgt slik at vi dekker ulike arena med tanke på hvordan området brukes og hva slags adferd/aktiviteter som er typisk for arenaen. Det er også valgt på bakgrunn av hvem som bruker området, hva slags avfall som genereres i området samt grad av kompleksitet når det kommer til hvilke aktører som er involvert i å holde arenaene rene.

Basert på dette har vi valgt ut: (1) Frognerparken, (2) Aker Brygge/Rådhusplassen inkludert trikkestoppet og (3) Youngstorget + deler av Torggata.

Selv om vi har hatt fokus på de tre utvalgte områdene har vi også utforsket andre deler av sentrum gjennom bilder og observasjon samt deltakende observasjon med Hadeland Maskindrift, Kirkens Bymisjon og Frelsesarmeen.

FASE 1

Aktørkartlegging

Æra har samlet informasjon gjennom samtaler med ulike ansatte i Bymiljøetaten som enten jobber med tema eller som har områdeansvar for en eller flere av de utvalgte arenaene.

Vi har også gjennomført samtaler med representanter fra Ruskensekretariatet og Ruskenpatruljen samt representant for Oslo Handelsstand Forening, Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, Norwegian Property og Norsk Havn.

FASE 2

Intervjuer med aktører som er involvert i avfallshåndtering og rydding av byrommet

Æra har gjennomført intervjuer med Hadeland Maskindrift, NCC, Oslo Havn, Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen og Rusken.

Målet med intervjuene har vært å få en forståelse av de ulike aktørenes ansvarsområder, hvordan de organiserer arbeidet, hvilke metoder de bruker i ryddingen og hvilken type forsøpling de ser mest av. Dette kontaktpunktet har også fungert som en måte å informere om prosjektet på og videre avtale når og hvordan vi kan være med ut å jobbe sammen med dem.

FASE 2

Deltakende observasjon med aktørene

- For å få en forståelse av hvordan de ulike aktørene jobber, har vi vært med ut og sett hvordan ryddingen skjer i praksis og hva slags avfall de finner på avveie.
- Æra har vært med følgende aktører og ryddet avfall:
 - Oslo Havn: Tømming av søppeldunker, rydding av havneområdet med båt og «sluse» ved og rundt kaia på Rådhusplassen.
 - Hadeland Maskindrift: Nattskift fra fredag til lørdag hvor vi ryddet avfall som var havnet på avveie i sentrum. Ruten dekket blant annet Youngstorget og Torggaten.
 - NCC: Tømming av søppeldunker og plukking av avfall på avveie i Frognerparken.
 - Kirkens Bymisjon: Plukking av søppel på avveie på to ulike ruter i sentrum, hvor vi blant annet dekket Rådhusplassen og Youngstorget.
 - Frelsesarmeen: Plukking av søppel på avveie. Ruten dekket deler av Grønland/Gamlebyen/Vålerenga.

Intervjuer og observasjoner med forbruker og utsalgssteder

På de tre utvalgte arena har Æra gjennomført intervjuer med forbrukere som er i en situasjon hvor de har take away emballasje de trenger å kvitte seg med. Personene vi har stoppet har ikke vært forhåndsrekrutterte og intervjuene har vart i 10 – 15 minutter. Æra har også gjort observasjoner av folks adferd på området og ved avfallsdunkene.

Vi har også intervjuet utsalgssteder på arenaene. Fokuset var på hvilke tanker de har om bruk av emballasje, forsøpling på og rundt eget utsalgssted, hvordan de rydder/håndterer avfall og hvordan de opplever forbrukeradferd.

FASE 3

Intervjuer og observasjoner med forbruker og utsalgssteder

Observasjon og intervjuer med forbrukere på to av arenaene for å fange opp sesongvariasjon.

1. Søppelparadokset
2. Hva gjør folk?
3. Hva gjør systemet?
4. Folk vs. System
5. Fokussområder
6. Appendix

1. Søppelparadokset

Ingen sier at de forsøpler

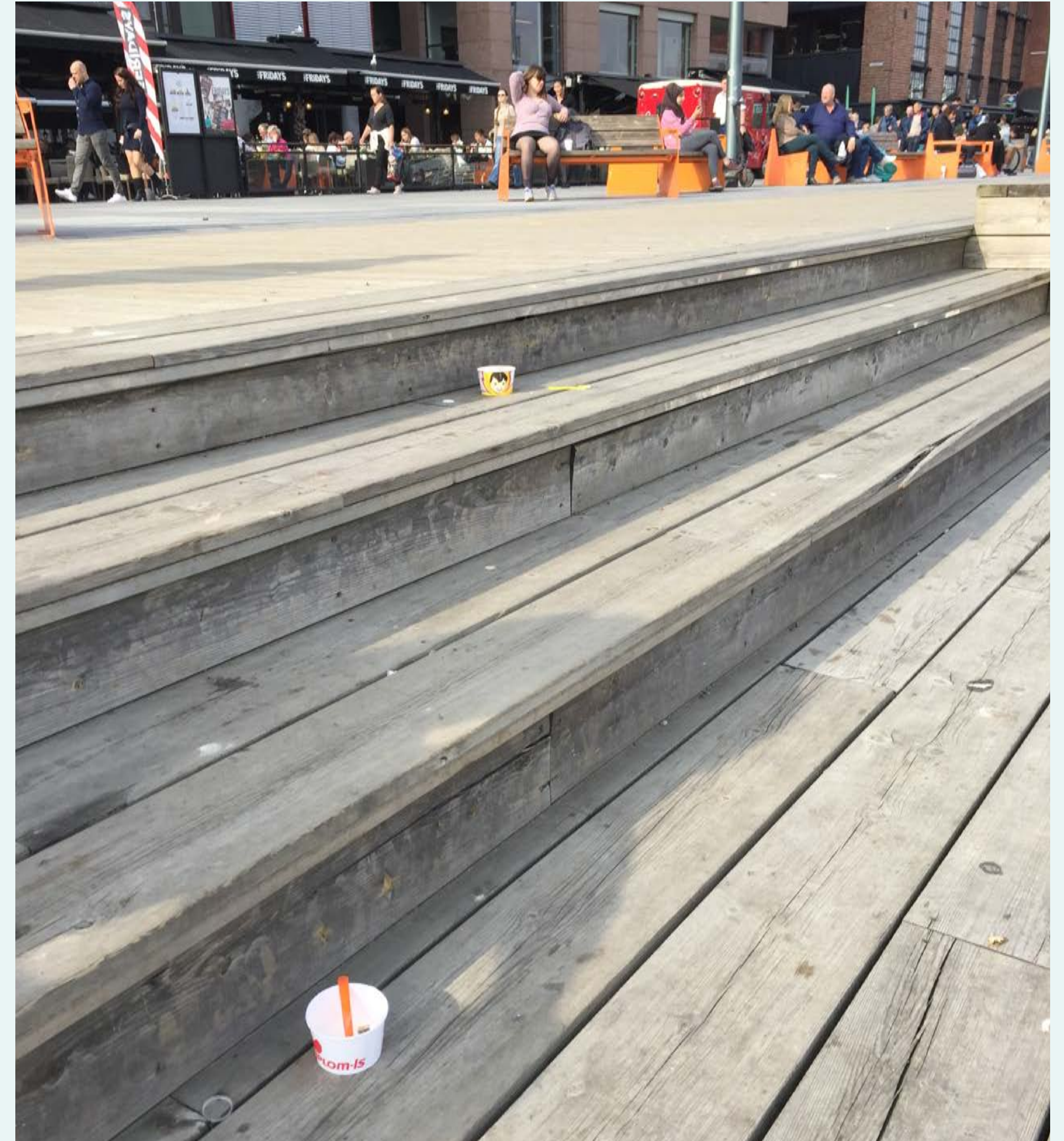
I intervjuer med folk så er det ingen som sier at de forsøpler

Vi ser ingen som forsøpler

Det var også vanskelig å få øye på noen som kastet fra seg søppel utenfor søppelkassene

Men søppel havner på avveie

Hvordan er dette mulig?

Dette er et funn som også kom frem da Rusken og Sporveien engasjerte Dinamo til å lage en holdningskampanje for å forhindre forsøpling i byrommet.

«Hver dag kastes det over to tonn søppel rett på gata i Oslo. Likevel, ser man nesten aldri noen åpenlyst slenge fra seg søppel. Dette mysteriet ville Sporveien og Rusken sammen komme til bunns i.

Hvem er det som kaster alt søppelet da?

Dinamo-teamet Kari Sørby og Hannah Hagtvatn Hjeltnes ville finne svaret. De gikk ut på gata for å ta Oslos forsøplere på fersken! Det varte og rakk, men de så ikke en eneste person kaste fra seg søppel.

Sannheten er at vi alle er smugforsøplere. Vi «glemmer» igjen kaffekoppen i det vi reiser oss, sjokoladepapiret blåser vekk, epleskrotten blir liggende på perrongen, og når du ruller sammen servietten til en liten, liten ball, da er den jo nærmest borte? »

<https://kreativtforum.no/arbeid/2018/02/er-du-en-smugforsopler>

Dette resulterte i kampanjen «Søppelmysteriet» – Sammen mot smugforsøpling

<https://kreativtforum.no/arbeid/2018/02/er-du-en-smugforsopler>

Forbruker får ofte skylden for forsøplingen - men folk flest sier at de ikke forsøpler. Søppel havner likevel daglig på avveie. Hvordan henger dette sammen?

For å forstå søppelparadokset har vi fulgt både **folk og systemet** for å se nærmere på praksiser – hva er det som gjøres?

2. Hva gjør folk?

Ingen (nesten) sier at de forsøpler – og vi så knapt noen som forsøplet.

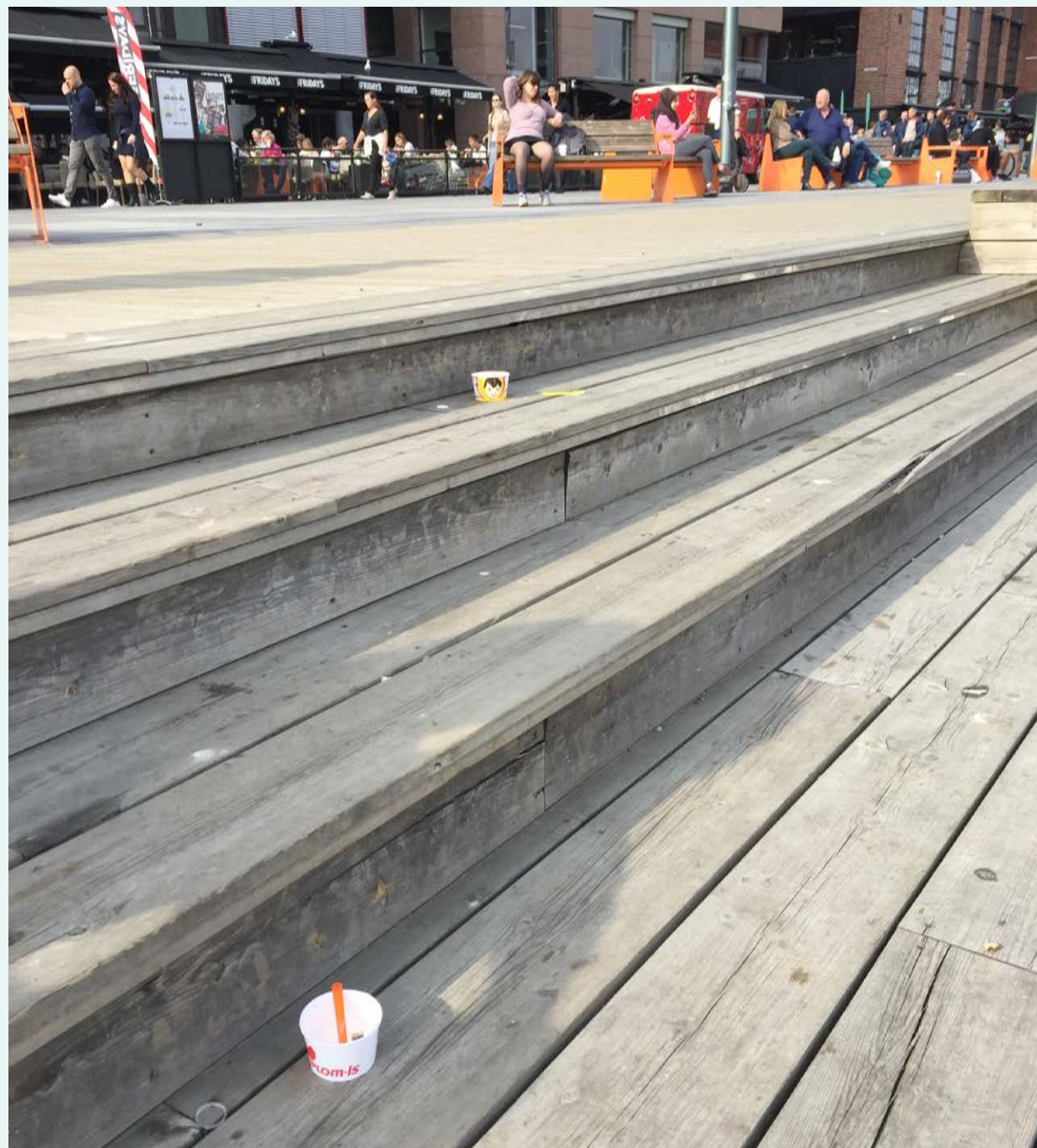
Dette peker på at det er et gap mellom hva folk sier og hva de faktisk gjør.

Observasjoner og bildemateriell av søppel på avveie ble derfor viktig for å **forstå hvordan folk forsøpler.**

Vi observerte de ulike «teknikkene» for smugforsøpling brukt i kampanjen «Sammen mot smugforsøpling», men vi oppdaget også en rekke andre ting folk gjør som leder til forsøpling.

Glemmer'n?

Stapper'n?

Glipper'n?

#1

Praksiser knyttet til søppelkassen

Folk gjør det de har lært

De rydder etter seg ved å kaste søppel i søppelkassen og sortere ut det som har en verdi (som ikke er søppel).

Men flere av praksisene knyttet til det å kaste søppel i søppelkasse er **handlinger som leder til forsøpling**, men som folk flest ikke tenker over.

Kaster søppel i full søppelkasse

Det er veldig få som tenker på at dette er en praksis som leder til forsopling gjennom at avfallet f.eks. faller ut, blåser ut eller blir tatt av fugler.

«Jeg tenkte bare at dette klissete papiret må jeg bli kvitt fortest mulig, også puttet jeg det i søppelkassa ... Også tenker jeg at det er utsalgsstedene som selger ting her som må sørge for at det er et sted å kaste tingene ... Jeg tenkte ikke på å gå til neste søppelkasse.»

Mann i 30-årene.

«Også tenker jeg litt sånn at dersom denne søppeldunken er full, så er sikkert de andre søppeldunkene også fulle. Da er det sånn det er nå.»

– Kvinne i 30-årene, på Aker Brygge

Feil søppelkasse

Søppel kastes i søppelkasser som ikke er beregnet for den typen avfall som havner i kassen. Søppelkassene blir da **fortere fulle enn hva en har planlagt for**, og det fører til overfylte søppelkasser.

Feil søppelkasse

Et annet eksempel er rydding av engangsgrill. Når det ikke er en egen beholder for grill, eller denne beholderen er fylt med annen søppel enn engangsgriller, så plasseres engangsgrillen **oppå** eller **ved siden av søppelkassen** pga. brannfaren.

Bommer på søppelkasse

Forbruker bommer på søppelkassen og plukker det ikke opp enten fordi de ikke legger merke til det eller fordi de ikke tenker at det er nødvendig. Det er som regel smått avfall som godteripapir, bestikk, tyggis og sneiper.

Søppel som blokkerer for annen søppel

Det kastes avfall i søppelkassene som tar opp store deler av plassen og som blokkerer for annen type søppel. Dette fører til overfylte søppelkasser, da kassene blir forttere fulle enn hva en har kalkulert med.

Sortere ut det som er av verdi

Det folk tenker har en verdi for andre sorteres ut og settes synlig slik at de som har mistet det eller vil ha det kan ta det med seg.

#2

Når folk ikke har
søppelkasse eller
askebeger i
umiddelbar nærhet

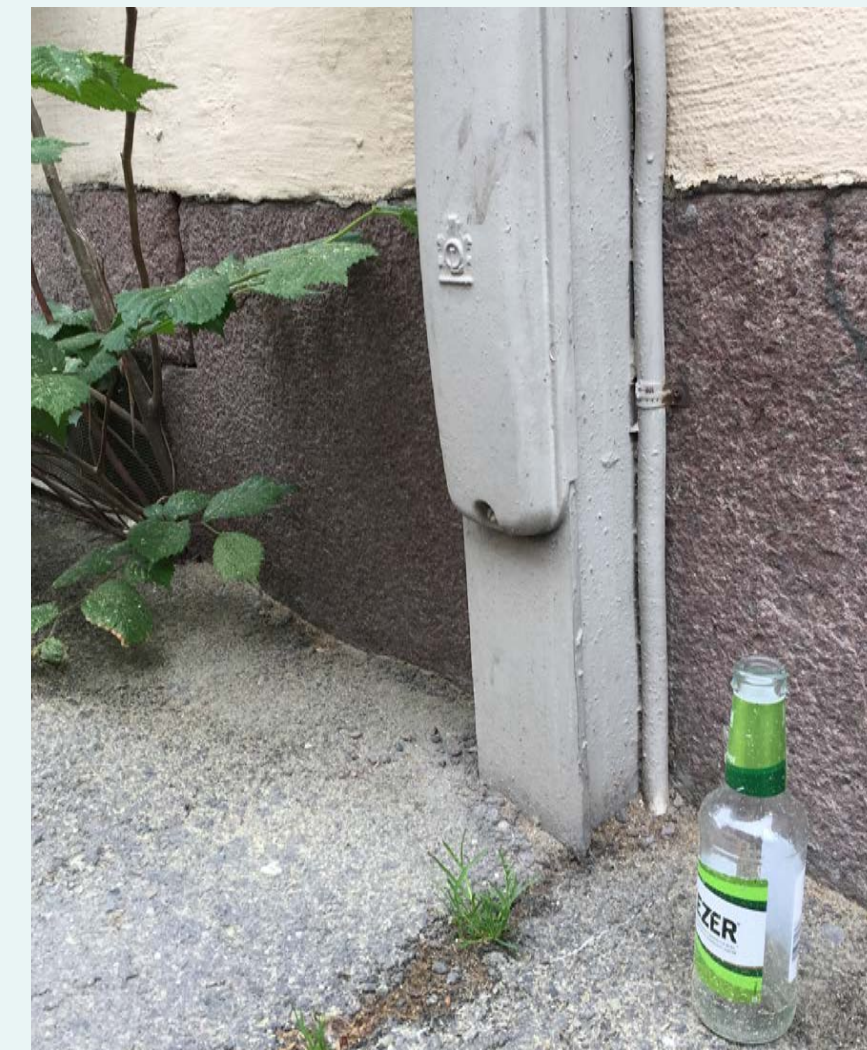
Når omgivelsene i byrommet ikke svarer ut folks behov, så finner de egne løsninger.

Løsningene som benyttes viser folks forventninger og tanker om at byrommet blir ryddet jevnlig.

Rydder ved å sette ting synlig

Når det ikke er en søppelkasse i umiddelbar nærhet, og folk trenger å kvitte seg med avfall av en viss størrelse, så settes det synlig på f.eks. en strømtransformator, inntil en vegg eller oppå noe.

Folk tenker at det blir tatt med av de som rydder. Det blir ikke satt igjen mindre avfall som er enkelt å putte i lommen.

HVA GJØR FOLK?

HVA GJØR FOLK?

Lager egne søppelkasser

FORSØPLING AV BYROMMET

HVA GJØR FOLK?

Lager egne askebegeer

FORSØPLING AV BYROMMET

Selv når det er søppelkasse der...

Røykere oppgir at de er redde for å starte brann i søppelkassen, og kaster derfor ikke sneipen i søppelkassen.

På en benk på Rådhusplassen sitter en gutt og røyker. Han stumper røyken og kaster den ved siden av søppelkassen. Han forklarer dette med at det er mer ansvarlig å kaste sneipen på utsiden av søppelkassen. For selv om han slukker den helt så kan det begynne å brenne i søppelkassen. Han sier han kaster den ved siden av søppelkassen fordi de som tømmer søppelkassen også tar det som ligger rundt. Det havner jo søppel på utsiden, og de må ta med alt, sier han.

Lager egne søppelfyllinger/ gjenbruksstasjoner

Flere steder i byen settes det igjen større avfall som møbler, tepper og elektronikk som folk trenger å kvitte seg med.

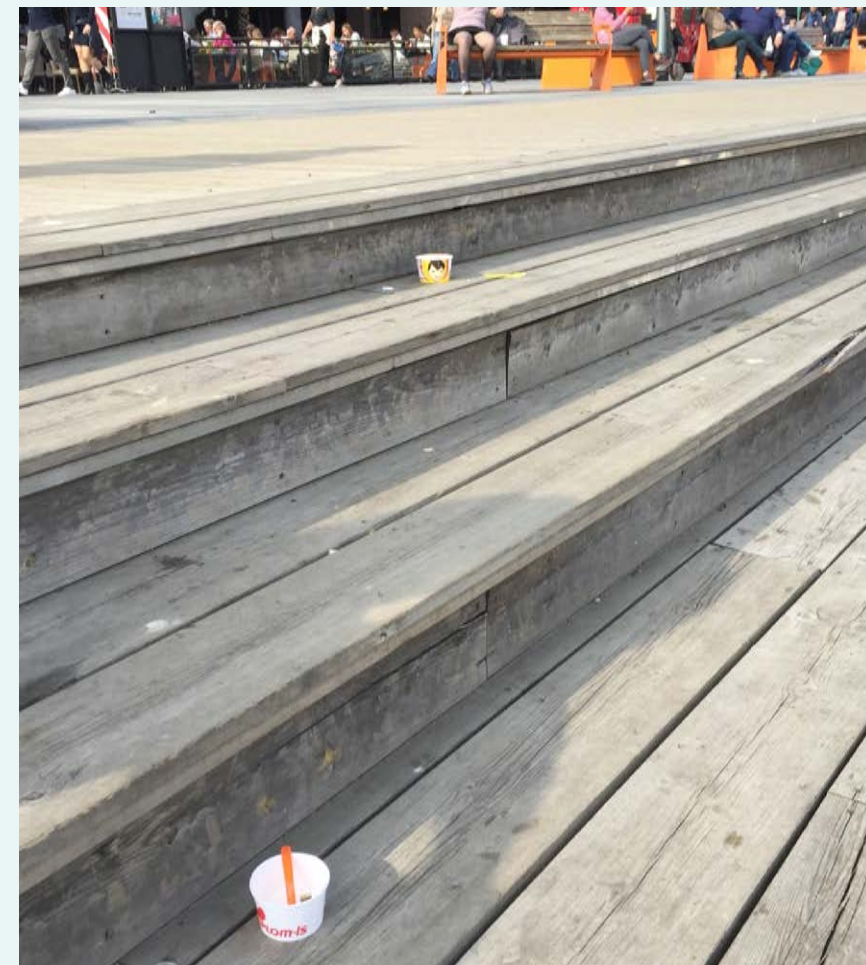
Midlertidig lagring/løsning

Folk ruller, bretter og stapper når de skal legge fra seg avfall som i utgangspunktet kanskje er ment som en midlertid løsning før de skal ta det med seg videre. Typiske eksempler her er servietter, bestikk, ispapir og godteripapir. Et annet eksempel er uteliggere som lagrer eiendeler de skal bruke/hente senere.

Og av og til glemmes ting...

Eksempler på avfall som går inn under denne kategorien er f.eks. emballasje fra mat, isbokser, kaffekopper, bestikk eller servietter. Det kan også være eiendeler som blir glemt igjen.

Og av og til glemmes ting...

En annen kategori er **matrester** og **emballasje etter take away** mat som spises som nattmat etter en kveld på byen.

#3

Søppel som ikke regnes som forsøpling

Så lite at det ikke teller

Eksempler på avfall som går inn under denne kategorien er f.eks. små biter av ulike typer emballasje, sneiper, snus og tyggis.

«Det er ikke de små tingene som er problemet. Hadde kaffekoppen blåst av, så hadde jeg løpt etter den.»

– Gutt i midten av 20-årene

«Det er sikkert mange som tenker
det samme med sneip og snus som
jeg tenker med tyggis, at det er så
lite at det ikke gjør noe.»

–Jente i begynnelsen av 20-årene

(Opplevd) organisk avfall

Organisk avfall oppleves av mange som ok å kaste fra seg, da det med tiden vil forsvinne eller bli spist. Eksempler på denne type avfall er matavfall som bananskall og epleskrotter, men også tyggis og snus.

«Jeg har kastet tyggis. Ikke på gaten, men jeg har nok kastet det i naturen et par ganger. Det føles ikke like feil som andre ting, kanskje på grunn av størrelsen, og at det virker litt som mat, at det er mer naturlig.»

– Pensjonist

«Snusposer kaster jeg mange steder. Jeg forsøker å ikke kaste det midt på bakken der folk går, for det er ekkelt å tråkke i det. Men jeg tenker at det er naturlig og løser seg opp. Tenker at det ikke er noe stress at jeg kaster snus.»

–Gutt i midten av 20-årene

HVA GJØR FOLK?

FORSØPLING AV BYROMMET

Hva har vi lært av å studere folks praksiser?

Folk (fleest) forsøpler ikke med vilje...

Men de gjør en del ting som fører til forsøpling.

Folk skjønner ikke helt hvordan forsøpling skjer og hva som er søppel. De er rett og slett ikke bevisste på at de forsøpler.

Folk følger oppgåtte spor

Folk følger opp de løsningene og praksisene som andre allerede har etablert.

De praksisene vi har observert forekommer også hyppig og flere steder i byrommet. Dette viser at det er etablerte praksiser (eller vaner) som er innarbeidet hos mange og som folk ikke snakker om eller tenker over.

OPPSUMMERING

Forsøpling er situasjonsavhengig fremfor personavhengig

Praksisene viser at det ofte er i de samme situasjonene at forsøpling skjer.

Folks forståelse av forsøpling er også nært knyttet til situasjon. Det er sted, intensjon, størrelse på avfallet og type avfall som avgjør om noe regnes som forsøpling eller ikke.

Byen er ikke natur

Byen er kultur - ikke natur.

Folk kobler ikke forsøpling av byrommet til forsøpling av naturen (f.eks. plast i havet).

De vet at noen har ansvaret for å rydde byrommet. Dette gjenspeiles i hvordan folk håndterer/plasserer søppel i byen.

Folk vet ikke hvordan byrommet ryddes

Folk vet ikke hva som skal til for å holde byen ren. Arbeidet med å rydde byen foregår i stor grad på natten eller tidlig på morgenen. Det er et usynlig arbeid.

Folk vet ikke hva som er **farlig søppel** i byrommet

De fleste har fått med seg at plast ikke bør komme på avveie, og at det heller ikke er bra å kaste tyggis utenfor søppelkassen.

Men folk flest mangler kunnskap om hva som er farlig søppel. De færreste vet f.eks. hva en snuspose eller en sneip inneholder, og hva som egentlig går under organisk avfall.

Folk har flere og flere vaner som skaper søppel

Folk **bruker det offentlige rom på en annen måte** enn før. Vi spiser og drikker mer ute og på farten. Dette gjør at folk skaper mer avfall i byrommet.

De aller fleste **omfavner take-away kulturen** og den friheten det gir, og tenker lite på avfallet det genererer.

Folk flest opplever **ikke** at forsøpling er et stort problem

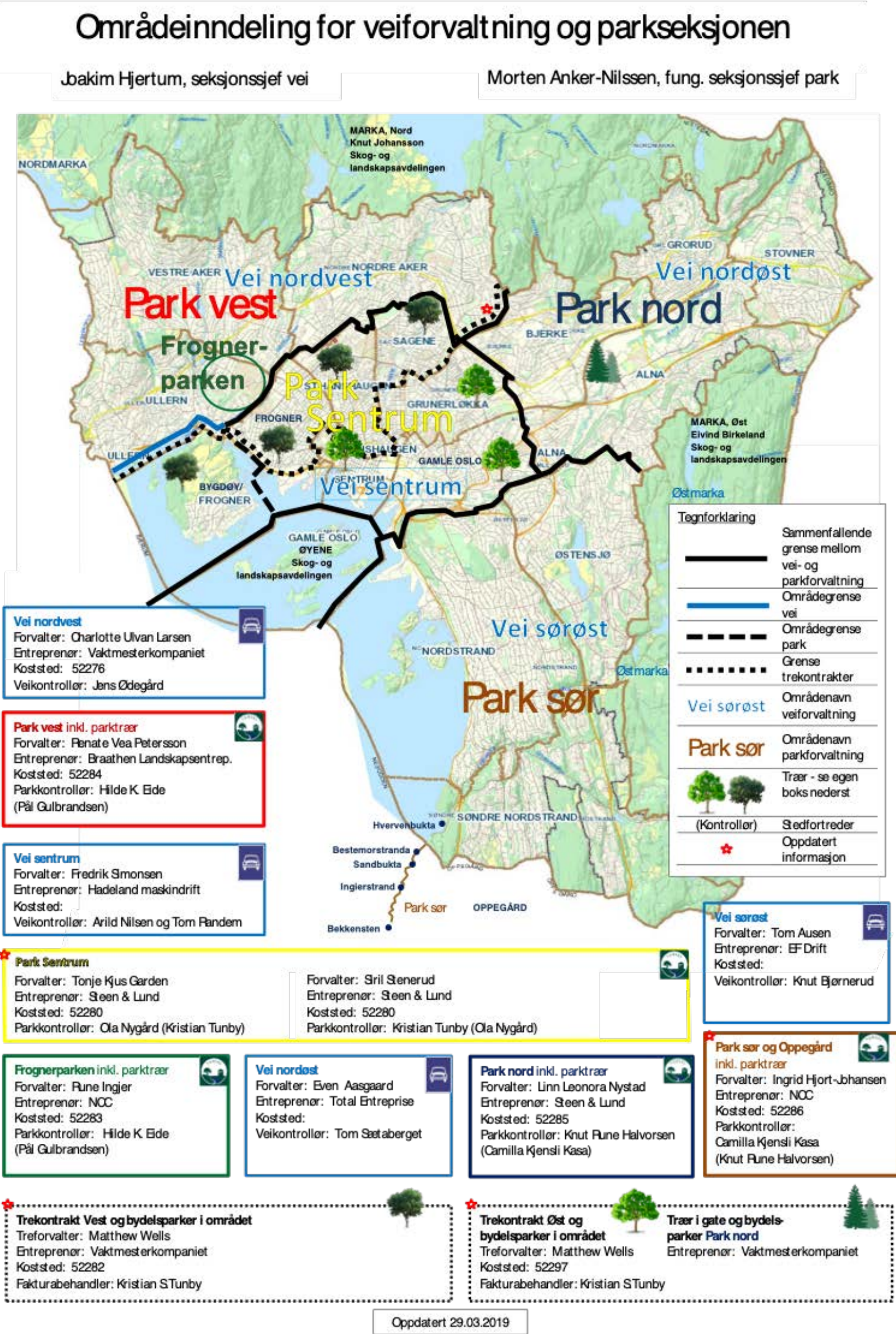
De fleste opplever ikke at forsøpling er et stort problem. Folk ser at den store synlige søpla blir borte, og legger ikke merke til den lille søpla.

3. Hva gjør systemet?

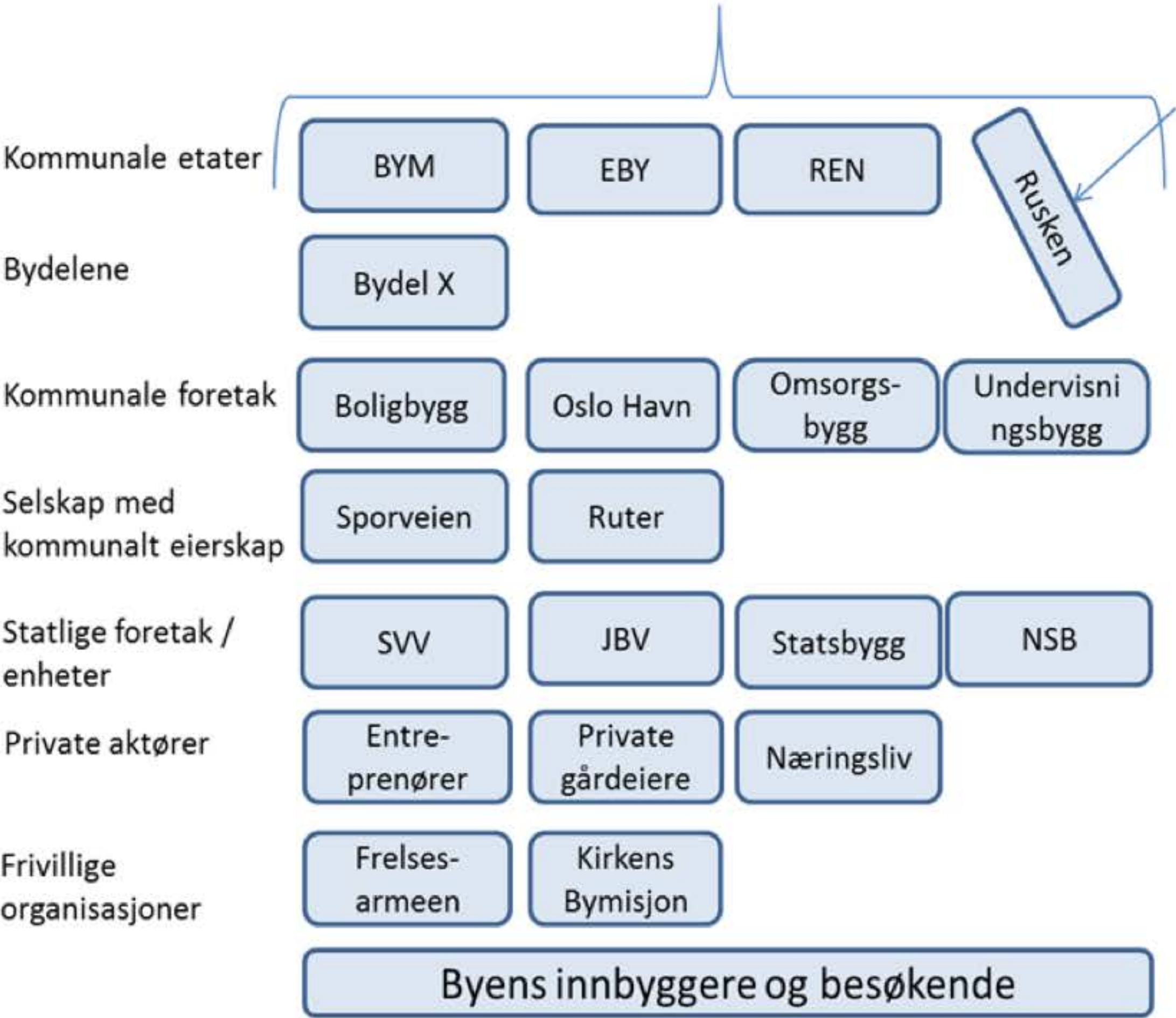
Før vi kunne gå i gang med intervjuer og deltakende observasjon sammen med de ulike aktørene som rydder, så måtte vi finne ut av **hvem dette er** på de tre utvalgte arenaene.

Det nærmeste vi kom en oversikt var Bymiljøetatens kart over «Områdeinndeling for veiforvaltning og parkseksjonen», og en oversikt fra Rusken hvor de har satt opp overordnet hvilke aktører som har ansvar for å rydde byen.

HVA GJØR SYSTEMET?

Sammen om en ren by?

Videre snakket vi med ulike personer i Bymiljøetaten, Rusken, Norwegian Property, Frelsesarmeen, Kirkens Bymisjon og Oslo Handelsstand Forening for å kartlegge hvem som rydder.

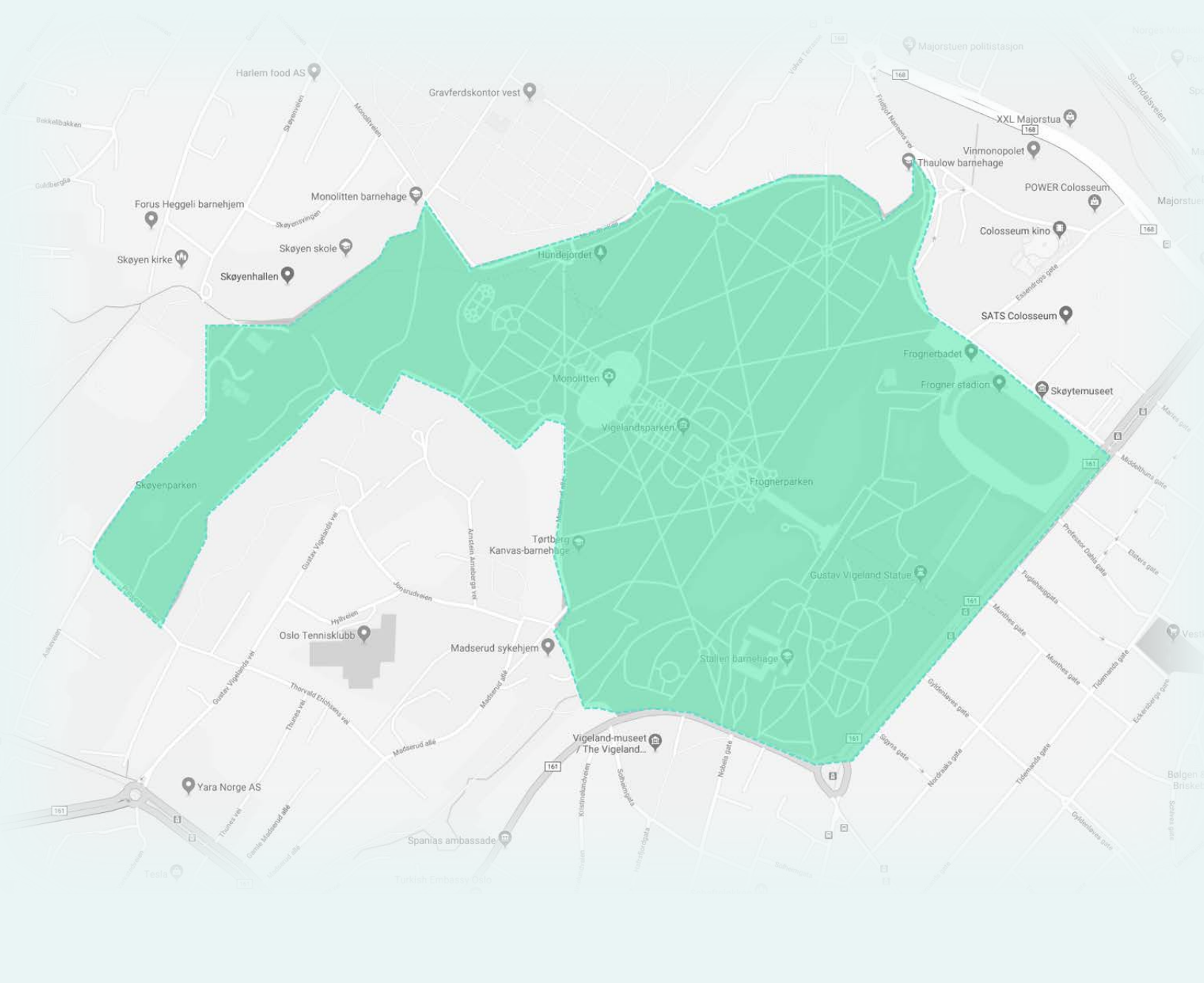
Men det var først gjennom intervjuer og deltagende observasjon med de ulike aktørene at vi fikk en mer detaljert forståelse av: **Hvem gjør hva hvor – og hvordan?**

Dette har vi forsøkt å lage en oversikt over.

HVA GJØR SYSTEMET?

- 1. Frognerparken + trikkestopp
- 2. Youngstorget + deler av Torggata
- 3. Aker Brygge og Rådhusplassen

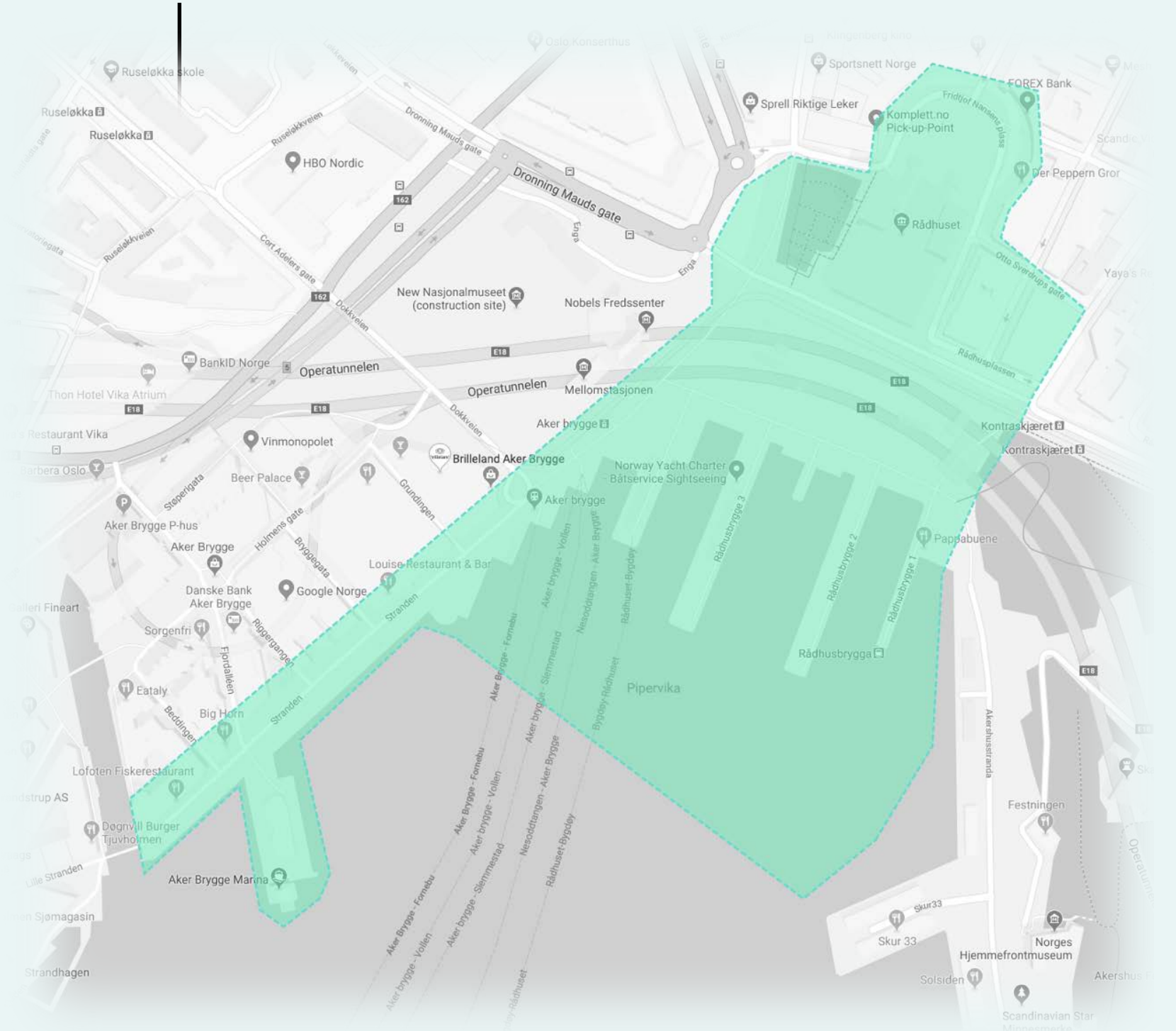
Frognerparken

Youngstorget

Aker Brygge

Frognerparken

- NCC
- Hadeland Maskindrift
- Barnehager
- Utsalgssteder
- Franzefoss

Youngstorget + deler av Torggata

- Hadeland Maskindrift
- Kirkens Bymisjon
- Franzefoss
- Steen og Lund
- Food Trucks
- Utsalgssteder

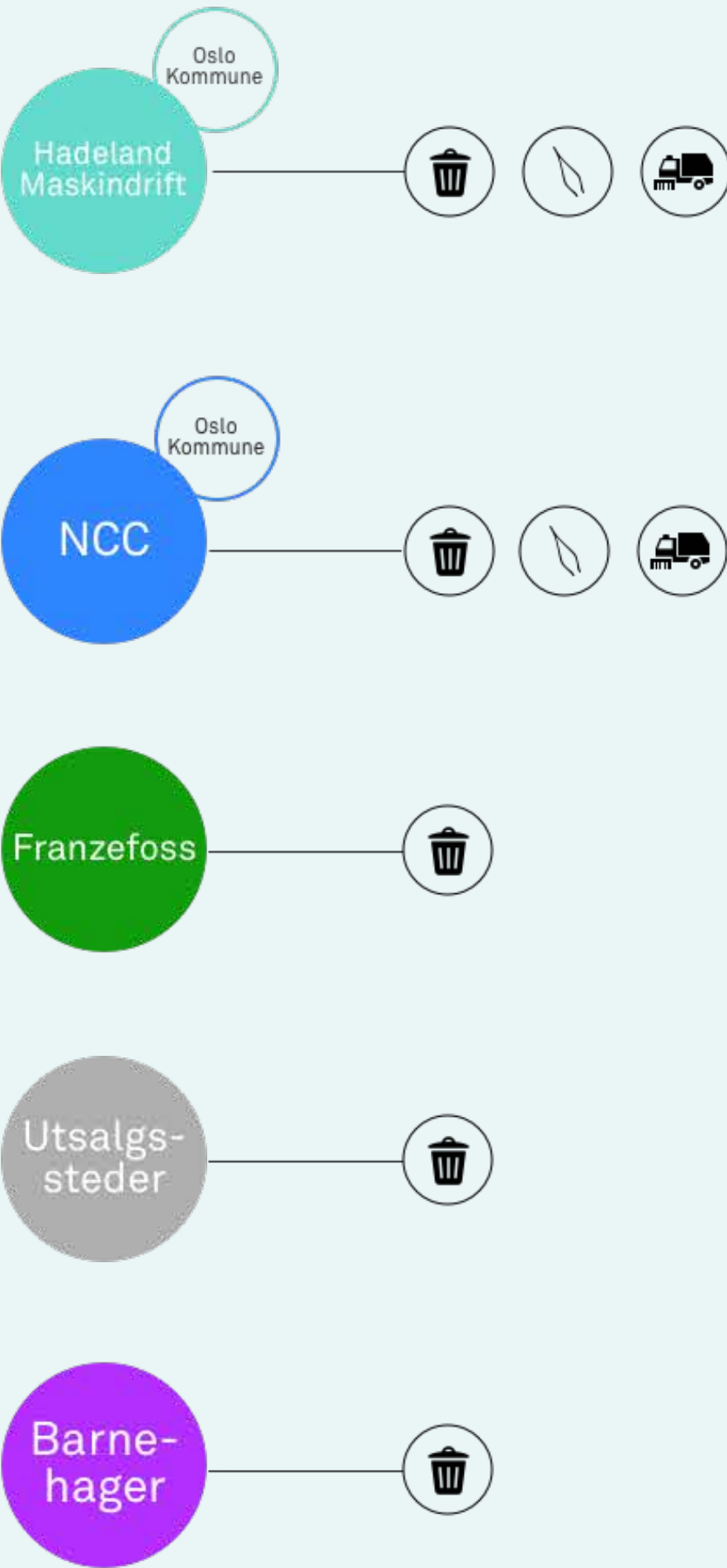
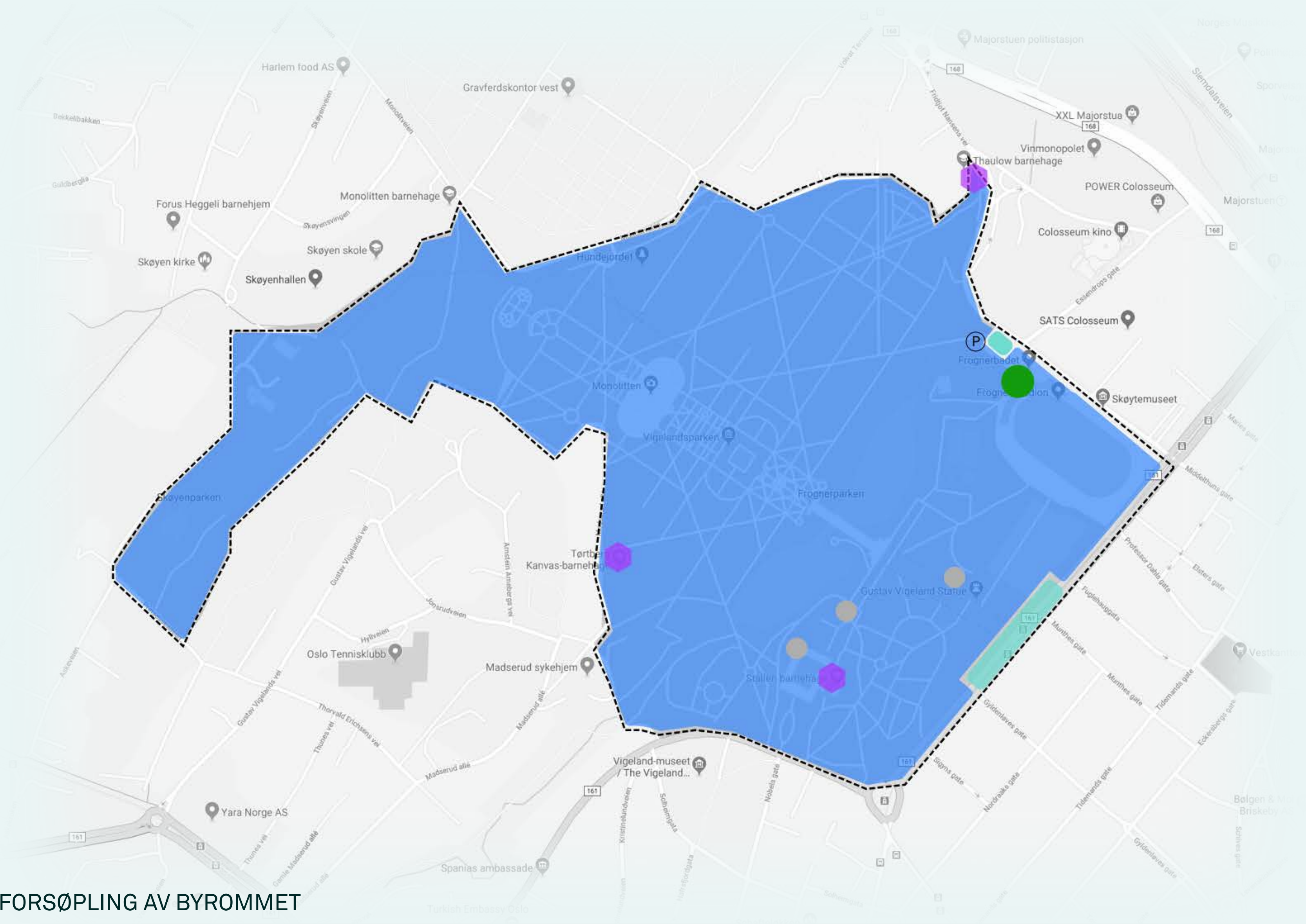
Aker Brygge og Rådhusplassen

- Hadeland Maskindrift
- Kirkens Bymisjon
- Norwegian Property
- Oslo Havn
- Food Trucks
- Utsalgssteder

HVA GJØR SYSTEMET?

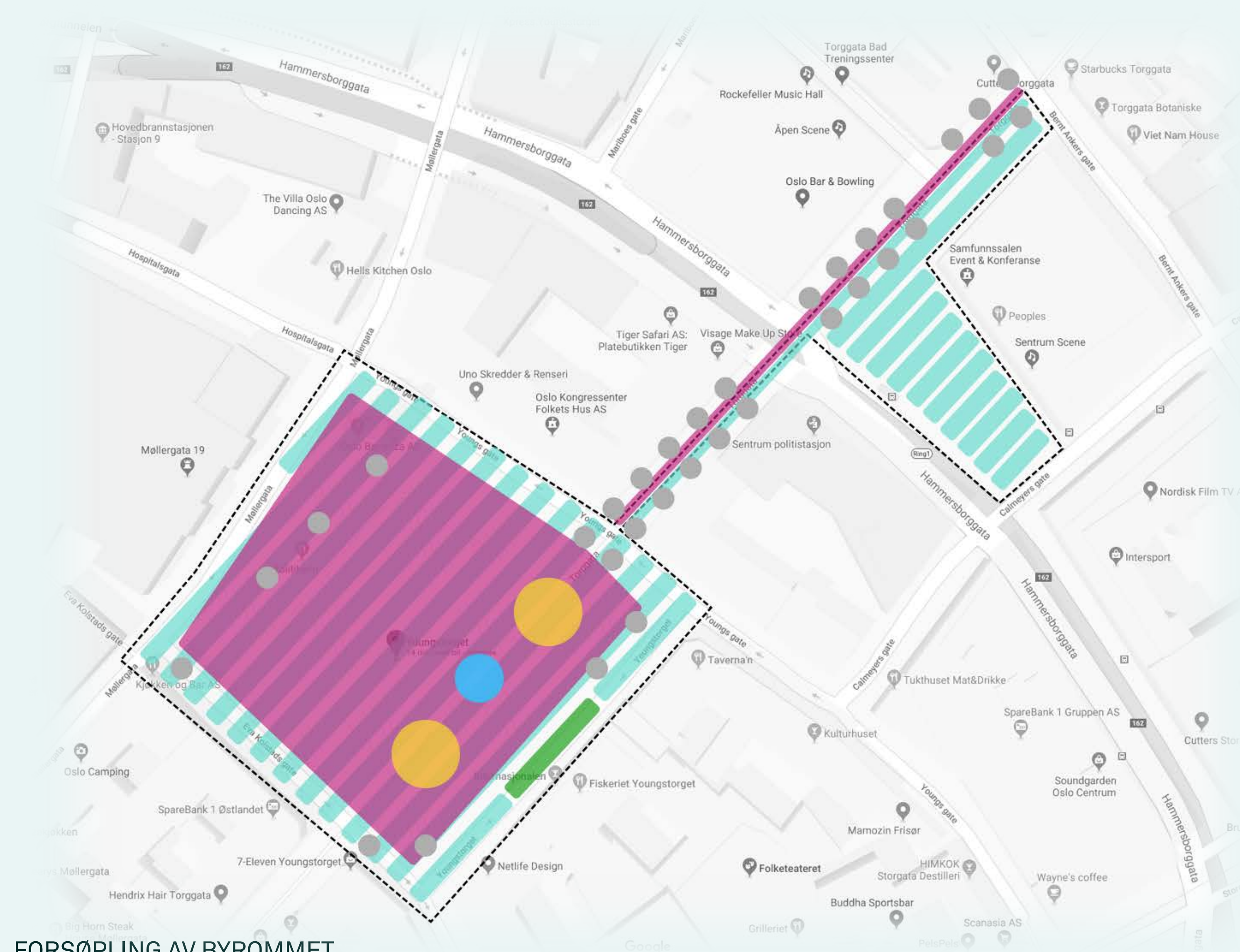
Frognerparken

Aktører

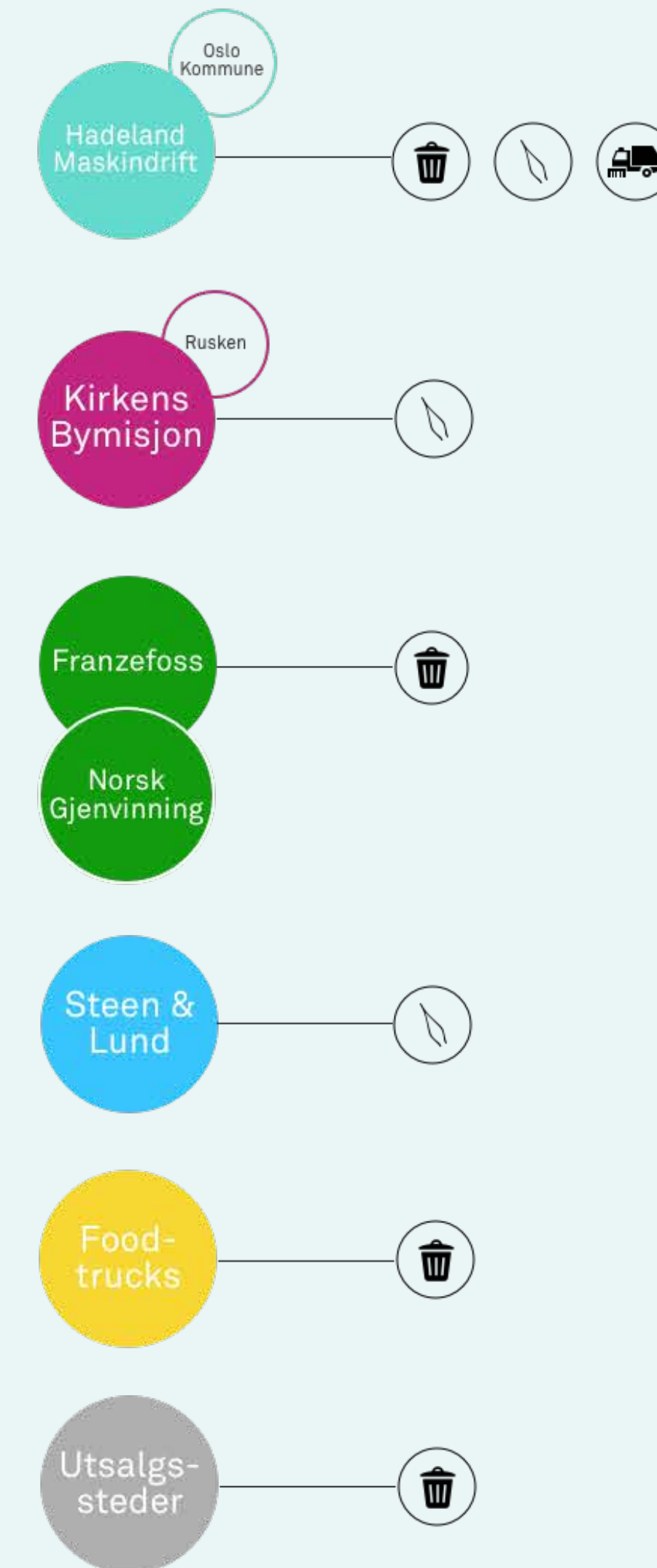

HVA GJØR SYSTEMET?

Youngstorget

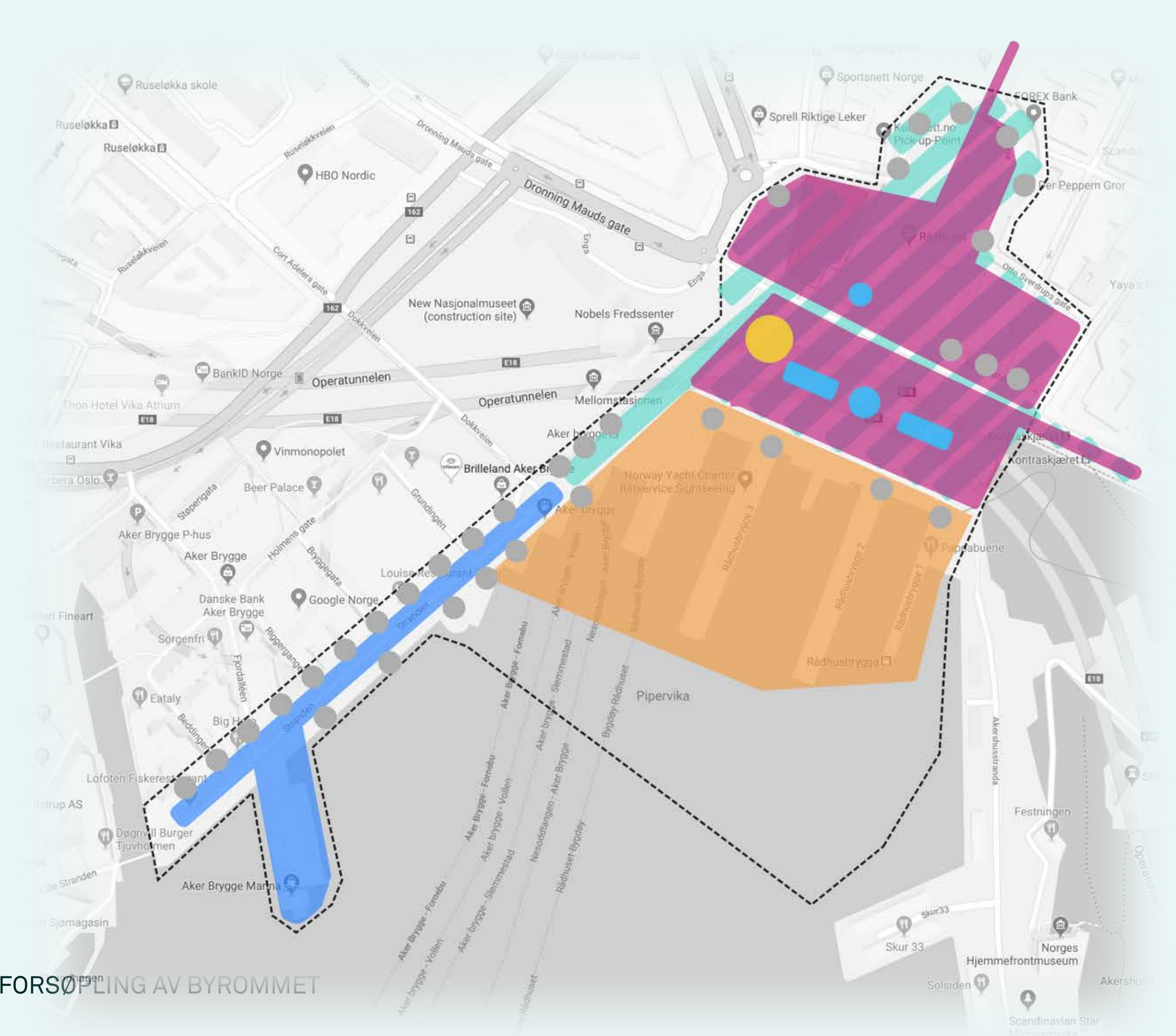
Aktører

FORSØPLING AV BYROMMET

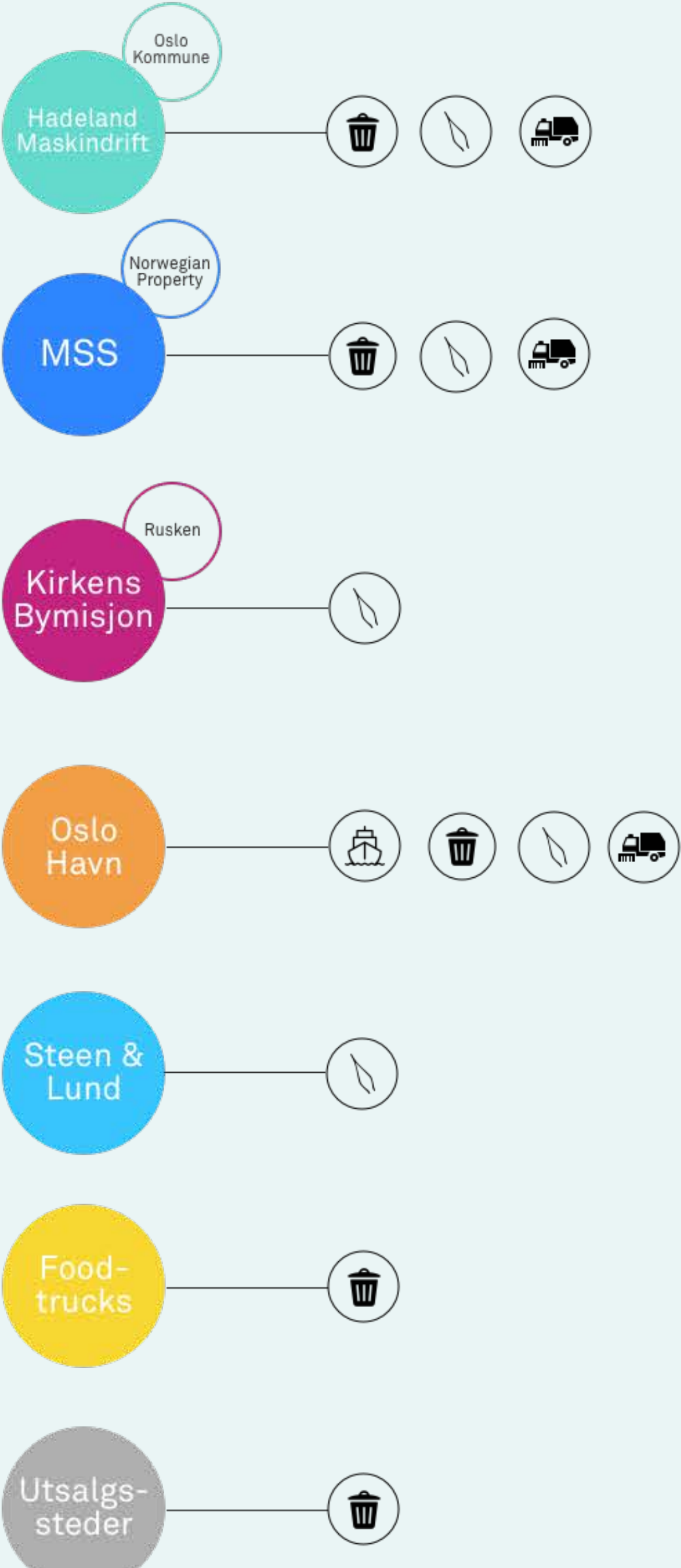
HVA GJØR SYSTEMET?

Aker Brygge

FORSØPLING AV BYROMMET

Aktører

Vi ble med fem av aktørene ut for å rydde, for å se om det også **finnes praksiser på systemnivå som leder til forsøpling i byrommet.**

Dette er hva vi observerte.

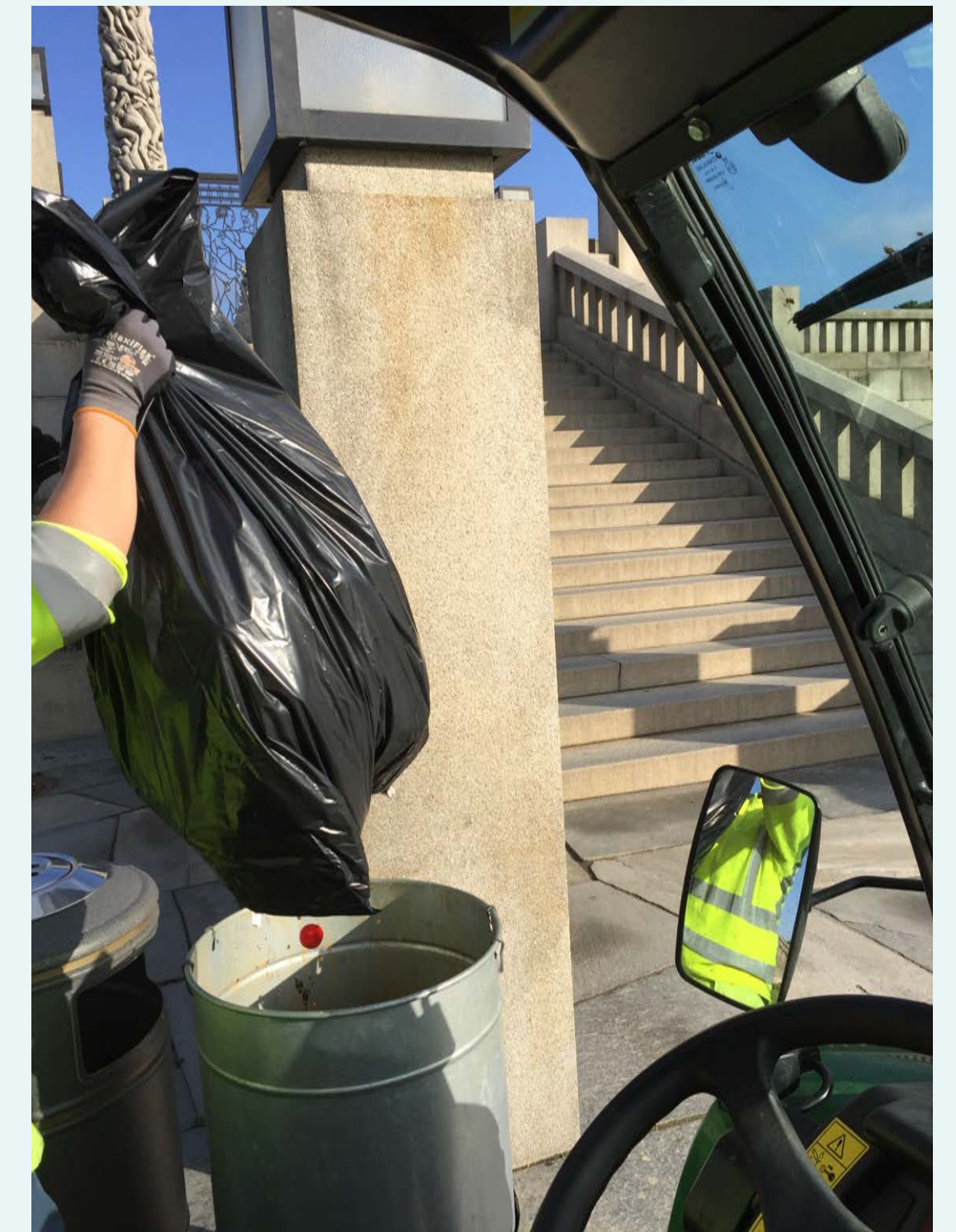
Praksis for tømning av søppelkasser

Hvordan finne riktig frekvens?

Det er fastsatt i kontrakten hvor ofte entreprenørene skal tømme søppelkassene. Men enkelte søppelkasser blir på grunn av plassering og aktiviteter i området overfylte, og burde vært tømt tidligere.

Andre søppelkasser er halvfulle eller nesten tomme. Mye tid går med til å sjekke/tømme halvfulle søppelkasser.

Utsalgsstedene tømmer søppelkassene selv etter behov. Søppelkasser knyttet til utsalgssteder blir observert overfylte på travle dager/tidspunkter.

Det finnes alltid unntak

Sesong, events, vær etc.

Det finnes mange unntak som gjør at den opprinnelige planen for hvor ofte søppelkassen skal tømmes utfordres.

Det kan være annonserte hendelser som en kan planlegge ekstra tømminger av søppelkasser for. Men det er også events som ikke er kjente, og da får en ikke planlagt for dette.

Været påvirker også. Når det er fint vær er flere folk ute og det blir mer søppel.

Plassering av søppelkasser

Hvordan planlegges plasseringen i byrommet?

Vi har ikke funnet svar på hvordan plassering av søppelkassene i byrommet bestemmes, og om det tas hensyn til kontekst og hvilke behov folk har ulike steder i byen.

Utsalgssteder bestemmer selv hvor de setter søppelkassene. Enkelte har derfor valgt å ha de innendørs, da søppelkasser generer forsøpling.

Kjennskap til området er også viktig når en planlegger hvor søppelkassene skal stå.

Hadeland Maskindrift forteller at de har flyttet på søppelkasser dersom de f.eks. opplever at søppelkassen alltid er fylt med avfall som ikke er fra forbruker, men fra næring eller privat husholdning. De har også bedt om at det blir satt ut ekstra søppelkasser der hvor de opplever at det er mye avfall på avveie.

Utformingen av søppelkasser og askebegre gir forsøpling

Grenseoppganger

Hit - men ikke lenger

Søppel på avveie eller fulle søppelkasser som aktørene passerer blir liggende dersom det ikke «er på vårt område».

Konsekvensen av å rydde utenfor sitt område er utvidet ansvarsområder og ekstra kostnad.

Det blir ikke gitt beskjed om fulle søppelkasser eller søppel på avveie som ikke er på ditt område, fordi du ikke vet hvem som rydder det eller hvor du skal melde det.

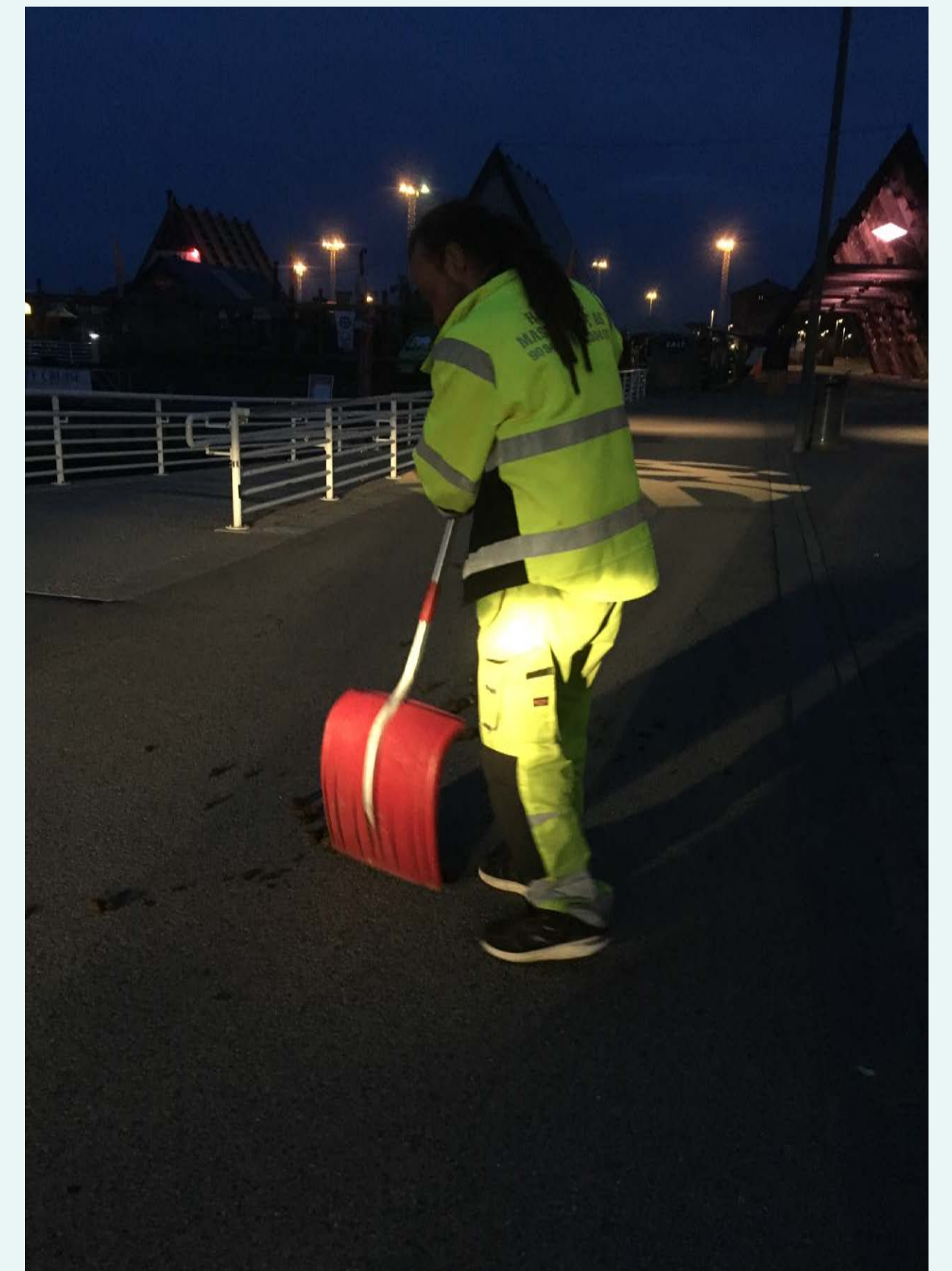
Hvor rent er rent nok?

Aktørene rekker ikke å plukke alt av søppel. Det som blir prioritert er det som er mest synlig.

Forholdene det ryddes under

Hver aktør har ansvar for store områder med tanke på tilgjengelig tid, rydderressurser (antall personer og type utstyr) og mengde søppel. Dette gjør at en må holde tempoet oppe. I tillegg er det mørkt når mye av byen ryddes. Regn, vind og snø påvirker også hvor krevende ryddearbeidet er.

HVA GJØR SYSTEMET?

Viser hvor tidkrevende det er
å rydde små-søppel som er
kommet på avveie.

FORSØPLING AV BYROMMET

Hva har vi lært av å være med å rydde?

Ingen har den totale oversikten

Hvem som rydder hva hvor i byrommet er det ingen som har den totale oversikten over.

Dette gjør det vanskelig å planlegge et effektivt system for avfallshåndtering for hele byrommet.

Ingen felles standard

Det er ikke en felles standard for hvordan kvitte seg med avfall i byrommet. De ulike aktørene legger til rette for avfallshåndtering på ulike måter.

Dette kommer til uttrykk blant annet gjennom **plassering** av søppelkasser og at det er minst 40 **ulike typer av søppelkasser** i byrommet (uformell telling gjort av Rusken).

Ingen kommunikasjon mellom aktørene

Hver aktør rydder det området de er ansvarlig for, og kun dette. Dette gjør at fulle søppelkasser og søppel på avveie blir observert, men ikke plukket opp.

Det blir ikke varslet videre fordi det ikke er et kjent system for dette. De som rydder vet ikke hvem som har ansvaret for de ulike områdene.

Renhold er en dyr affære

Tar du ansvaret - tar du regninga. Ingen tar ansvar for det som ikke er deres. Dersom du rydder et området som ikke er ditt, utvider du ansvarsområdet og kostnader.

Den lille søpla får vi ikke tak i

Det er den lille søpla som ofte blir liggende igjen. Det er ikke alltid tid til å finplukke, og det er den mest synlige søpla som blir tatt først.

Det er også denne lille søpla som ofte havner i havet.

Hvor rent er rent nok?

Det er ikke fastsatt en felles standard for de ulike aktørene som rydder byrommet med tanke på hva som er rent nok - altså hvor mye av søpla det er forventet at en skal rekke å rydde til enhver tid.

4. Folk vs. System

Det er for enkelt å kun skyld på forbruker
Forsøpling skjer i **samspelet mellom folk, system og omgivelser**

Folk

vs

Systemet

Fra folks perspektiv er det **flere mulige praksiser** som ikke ses på som forsøpling.

Ulik forståelse av hva som er forsøpling

Fra systemperspektiv er det **kun én riktig praksis** som ikke skaper forsøpling eller kluss i systemet: Rett søppel i riktig søppelkasse.

Folk

Fra folks perspektiv er det **flere mulige praksiser** som ikke ses på som forsøpling.

Systemet

Fra systemperspektiv er det **kun én riktig praksis** som ikke skaper forsøpling eller kluss i systemet: Rett søppel i riktig søppelkasse.

Folk

Systemet

«Jeg rydder»

vs

«Du forsøpler»

Folk

Systemet

«Det var smart»

vs

«Det var feil»

Folk

«Jeg sorterer ut ting
som har verdi»

vs

Systemet

«Du setter ting
på feil sted»

Hvordan skaper folk kluss for systemet?

Eksempler

- «Rydder» ved å plassere søppel på uventede steder
- Hva som regnes som søppel
- Behandler også ikke-organisk avfall som organisk avfall
- Kaster feil avfall i feil søppelkasse
- «Sorterer» søppel og ting som har verdi
- Glemmer, mister og bommer
- «Midlertidig lagrer» ting man skal ta med eller hente
- Lager egne søppelkasser og askebegre
- Lager egne søppelfyllinger/gjenbruksstasjoner

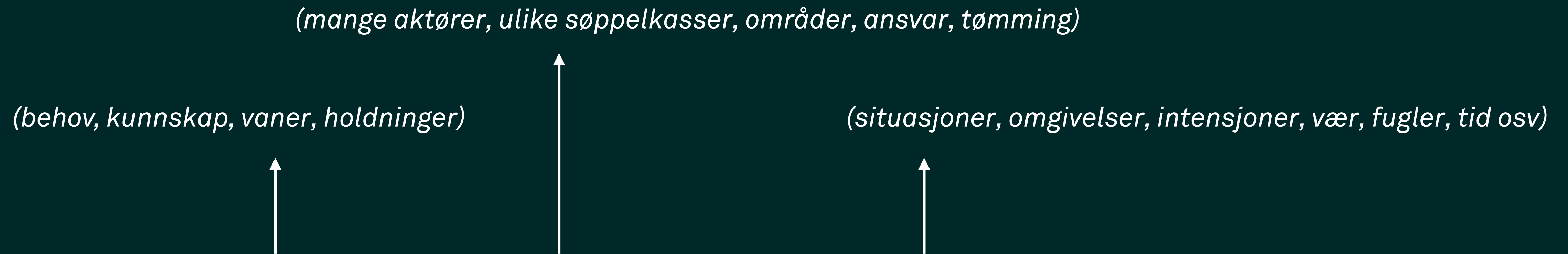
Hvordan skaper systemet kluss for folk?

Eksempler

- Fulle søppelkasser forblir utømt
- Utforming av søppelkasser og askebegre
- Plassering av søppelkasser og askebegre
- Ikke en standard for plassering og utforming av søppelkasser
- Ulike standarder for hvor du skal kaste hvilket søppel (hjemme og ute)
- Ingen løsninger for det som utgjør store deler av avfallet (panteflasker, engangskopper og annen engangsemballasje)
- Tar ikke nok hensyn til hvilke behov folk har i ulike situasjoner og områder

Fokusområder

**Det er for enkelt å kun skyldde på forbruker.
Forsøpling er et komplekst felt, som må
løses av folk og system gjennom flere
ulike tiltak.**

(folk + system) x kontekst = flere riktige svar

Bakgrunn for valg av fokusområder

Desk Research

Basert på desk research (se appendix) ser vi at de vanligste tiltakene som ofte blir satt i verk for å forhindre forsøpling er rettet mot forbruker i form av flere søppelkasser, mer synlige søppelkasser og holdningskampanjer.

På systemnivå er effektivisering av søppelhåndtering gjennom smarte søppelkasser et vanlig tiltak som er satt i gang flere steder (nå også i form av en pilot i Oslo).

Ny innsikt

Innsiktsarbeidet i dette studiet viser at forsøpling skjer i samspillet mellom folk, system og omgivelser. Det er for enkelt å kun skylde på forbruker.

Søppelkasser og holdningskampanjer er viktige tiltak, men basert på funnene i denne rapporten ser vi at det alene ikke er nok. Det er nødvendig med flere ulike tiltak på forskjellige nivåer.

4 fokusområder

De 4 fokusområdene er utarbeidet på bakgrunn av desk research, ny innsikt og en workshop med deltakere fra Bymiljøetaten, Rusken og Renovasjonsetaten.

- **Etablere felles kunnskap**
- **Muliggjøre koordinering og samarbeid**
- **Utforming av produkter og løsninger**
- **Fokus på spesifikke typer avfall**

Etablere felles kunnskap

Målsetting

Folk og system har en felles forståelse for kategorisering og håndtering av avfall.

Prioriterte tiltak

- Skape overordnet kunnskap blant folk om hva som er søppel og hva som utgjør den farlige søpla i byrommet.
- Etablere en felles forståelse av hvordan forsøpling skjer, gjennom å ta utgangspunkt i situasjoner og ikke spesifikke personer/målgrupper (forsøpling er situasjonsavhengig fremfor personavhengig).
- Kartlegge og synliggjøre hvilket ansvar som ligger hos folk og hvilket ansvar som ligger hos systemet i form av produsenter, leverandører, utsalgssteder og aktører som står for tilrettelegging av avfallshåndtering og opprydding i byrommet.

Muliggjøre koordinering og samarbeid

Målsetting

De forskjellige aktørene kan kommunisere seg i mellom og koordinere rydding og andre tiltak.

Prioriterte tiltak

- Etablere felles standard for hva som er rent nok og dele disse på tvers av aktører.
- Legge til rette for kommunikasjon og koordinering mellom forskjellige aktører.
- Legge til rette for mest mulig effektiv innhenting og opprydding av avfall gjennom å få en oversikt over hvilke aktører som rydder hva hvor.

Utforming av produkter og løsninger

Målsetting

Vi utformer både enkeltløsninger og byrommet slik at det blir enklere for folk og system å holde byen ren.

Prioriterte tiltak

- En mest mulig enhetlig standard for fysisk utforming av søppelkassene, som tar hensyn til både folk, system og omgivelser.
- En overordnet plan for plassering av søppelkasser som tar høyde for aktiviteter samt mengde og type søppel som genereres i området.
- Redusere mengden søppel gjennom nye løsninger for de største avfallsstrømmene.

Fokus på visse typer avfall

Målsetting

Vi tar for oss område for område med en helhetlig tilnærming for å etablere nye praksiser for folk og system.

Prioriterte områder*

- Sneip og snus
- «Den lille søpla»
- Take-away-emballasje
- Villfyllinger
- Engangsgrill

*Områdene bør reprioriteres etter gjennomført plukkanalyse av Hold Norge Rent

Appendix

Oppsummering - Desk Research

Vi har sett nærmere på hva andre land og byer gjør for å forhindre urban forsøpling. Blant annet; Sverige, England, Scotland og Sveits.

Vanlige problemområder og foreslåtte løsninger er :

1)
Søppelkasser blir overfylt og det er for lav kapasitet ift. tømming

Smarte søppelkasser og digitale system for å effektivisere søppelhåndtering

2)
Søppel, og spesielt sneip, havner på bakken

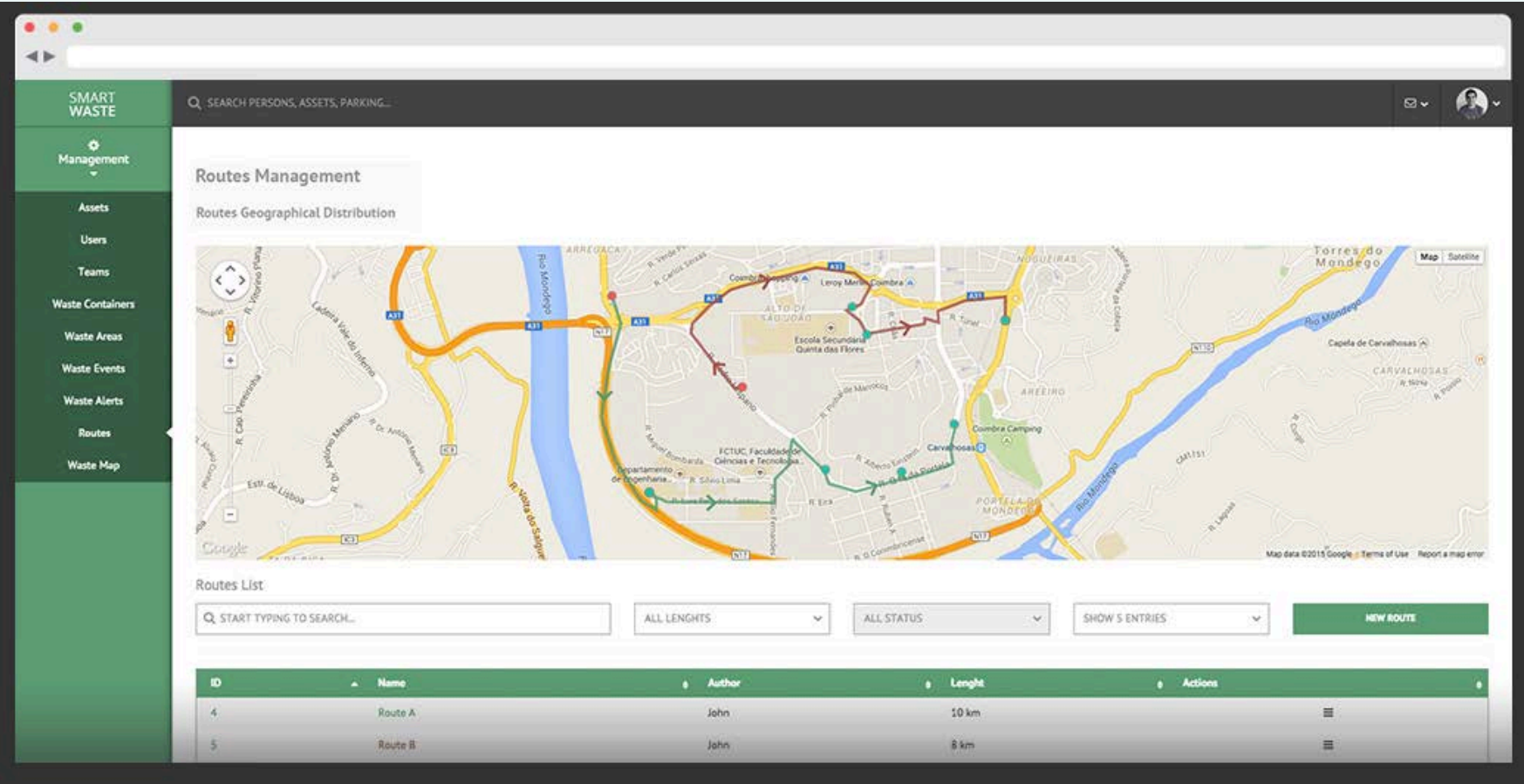
Synliggjøre eksisterende søppelkasser og opprette nye avfallsbeholdere for sneip

3)
Røykere syns det er greit å kaste sneip på bakken

Kampanjer for bevisstgjøring og holdningsendring hos folk

1)
Søppelkasser blir overfylt og det er for lav kapasitet ift. tømning

Smarte søppelkasser og digitale system for å effektivisere søppelhåndtering

Citibrain Smart Waste Management System: (Nederland)

- Bruk av sensorer (og AI) på avfallsbeholdere for å tracke nivå og lokasjon
- Effektivisere tømning

<http://www.citibrain.com/en/solutions/smart-waste/>

- Clean cube:**
(England)
- Solcelledrevet søppelkasse som komprimerer avfallet
 - Kan oppbevare 8 ganger så mye avfall som vanlige beholdere

<http://www.recyclingwasteworld.co.uk/products/councils-across-uk-pilot-bigbelly-bins/86712/>

- Big belly:**
(Nederland)
- Solcelledrevet søppelkasse som komprimerer avfallet

<http://www.citibrain.com/en/solutions/smart-waste/>

2)
Søppel, og spesielt sneip, havner
på bakken

**Synliggjøre eksisterende
søppelkasser og opprette nye
søppelkasser for sneip.**

‘Släckplatta’ (Sverige)

- Slukkeplate slik at folk kan kaste sneip i søppelkassen uten at noe tar fyr

<https://www.uppsala.se/kampanjsidor/renare-uppsala/#smarta-soptunnor-och-uppsala-skrapkor>

Sneip og tyggegummi (Scotland)

- Egne avfallsdunker til sneip og tyggegummi ved typiske oppholdssteder

<https://www.zerowastescotland.org.uk/litter-flytipping/micro-bins-gum-butts>

‘Søppelstemmekasse’ (Scotland)

- En sneip gir en stemme. Motivere folk til å kaste sneipen i avfallsdunk istedenfor på bakken.

<https://www.keepsotlandbeautiful.org/>

3)

Røykere syns det er greit å kaste sneip på bakken

Kampanjer for bevisstgjøring og holdningsendring hos folk

Keep Scotland Beautiful kampanje (Scotland)

- Øke bevisstgjøring og redusere forsøpling
- Gjøre søppelkasser mer synlige i bybildet

<https://www.keepsotlandbeautiful.org/media/1560092/neatstreets-report-final.pdf>

Skräpkort og kampanje om sneip i havet (Sverige)

- Øke bevisstgjøring og redusere forsøpling
- Gjøre søppelkasser mer synlige i bybildet

<https://www.uppsala.se/kampanjsidor/renare-uppsala/#smarta-soptunnor-och->

Kampanje om sneip i havet (England)

- Redusere sneip kastet på bakken og spre kunnskap om hvor sneip ender opp

<https://www.keepbritainty.org/local-authorities/reduce-litter/smoking-related-litter/binthebutt>

ÆRA

En kvalitativ studie gjennomført av
Æra Strategic Innovation for Oslo kommune

Oslo